

Es Viver, reproducció de plantes autòctones a l'illa de Menorca

autor

Martí Pons, jardiner.

La gent del GOB de Menorca va engegar, ja fa 10 anys, un projecte per a subministrar planta autòctona als jardiniers de l'illa i així buscar alternatives a l'entrada de plantes exòtiques per a l'enjardinament. Les llavors es van a buscar directament a la naturalesa i es reproduïxen en el viver. D'aquesta manera, a més d'estalviar aigua i fitosanitaris, aconseguïxen potenciar els productes locals i els paisatges propis.

Recentment aquesta iniciativa ha merescut el XIIIè Premi Ones Mediterrània.

L'illa de Menorca, la més septentrional de les Balears, és un territori petit, de devers 700 quilòmetres quadrats, que fins fa pocs anys va mantenir un sistema agrari i ramader bastant respectuós amb el medi, alhora que rendible per al pagès. D'un temps cap aquí, no s'ha pogut fugir de l'onada globalitzadora i que, en aquest cas, s'ha manifestat en un incipient turisme massiu de sol i platja a l'estiu, seguint el model balear, i fent de l'activitat agrícola una activitat marginal i minoritària. Tot i el tradicional conformisme de la societat menorquina, aquesta és conscient dels valors naturals de l'illa i d'unes formes de vida arrelades i respectuoses amb el nostre territori. Potser per això, Menorca va ser declarada Reserva de la Biosfera per la Unesco, l'any 1993. Als darrers anys, propostes desenvolupistes sense fre han de conviure amb altres iniciatives econòmiques respectuoses amb el medi, base de l'anomenat desenvolupament sostenible. Una d'aquestes iniciatives és Es Viver, que os anam a presentar a continuació.

La jardineria és un bé de luxe, lligat a la nostra societat del benestar i a la indústria del turisme. Per altra banda, un dels majors perills actuals per a la biodiversitat local és la introducció d'espècies exòtiques; en el cas d'una illa petita, amb una flora peculiar i un percentatge significatiu d'endemismes, aquest perill és encara més gros, donat el fet que el mercat de la jardineria amb planta exòtica és una de les principals vies d'entrada de flora al·lòctona.

Per aquest motiu, un grup ecologista local, el GOB Menorca, va posar en marxa un viver, per tal de subministrar plantes autòctones als jardiniers i així reduir el consum de planta exòtica als jardins. L'ús de plantes autòctones permet, al mateix temps, disminuir de forma significativa el consum d'aigua —un altre problema ambiental de Menorca— i de fitosanitaris, donat el fet que aquestes plantes estan perfectament adaptades a les condicions ambientals de l'illa. En darrer terme, plantar plantes autòctones als jardins és una forma de potenciar el producte local i els paisatges propis.

El projecte d'Es Viver, va començar ara fa més de 10 anys, amb la col·labora-

ció de la Fundació Mestral, per tal de fer uns cursos d'integració laboral de jardineria, per a joves amb problemes de fracàs escolar. Els començaments, no cal dir que van ésser molt difícils, però a la fi es van crear unes infraestructures mínimes per a la producció de plantes, i per a despertar la cons-

A Es Viver es crien més de 200 espècies diferents, la majoria autòctones

ciència de diferents sectors socials i econòmics sobre la possibilitat de col·locar aquestes plantes als jardins. Malauradament, al cap de tres anys els cursos es van acabar, i el projecte romangué aturat durant uns mesos, fins que la junta directiva del GOB va prendre una decisió prou arriscada: donar un enfocament més professional al tema, amb la intenció d'arribar encara més enfora amb el projecte. Es Viver no havia de ser una simple declaració de bones intencions, s'havia de convertir en una empresa de jardineria, especial-

Detall del planter d'Es Viver. M.P.

litzada en l'ús de planta autòctona i jardineria sostenible, aplicant en tot moment els mètodes de l'agricultura ecològica, i amb viver propi. De forma progressiva, s'ha creat un equip professional de jardiniers adient a aquesta tasca. El primer, va ser el Martí, i a mida que el volum de feina ha crescut, s'han incorporat la Caty, la Christina, i ara darrer, el Miquel.

De la natura al jardí

A les instal·lacions d'Es Viver, es crien més de 200 espècies diferents, la majoria autòctones de la flora de Menorca; la resta són un petit grup de plantes medicinals i aromàtiques d'ús tradicional a les illes, així com algunes varietats locals d'hortalisses.

Vista general de les instal·lacions. M.P.

Quasi tot el material reproductiu, llavors en la majoria dels casos, prové de la recol·lecció a la naturalesa, feta d'una forma racional: poques llavors, de molts exemplars, a ser possible de diferents poblacions, i mai posant en perill la supervivència de l'espècie o població al medi natural. Els fruits carnosos es maceren en aigua per separar la polpa de la llavor, i totes les llavors s'assequen al sol. Hem de destacar que les excur-

sions organitzades per anar a cercar llavors, han donat lloc a la creació d'un petit equip de voluntaris dedicat a la seva recerca.

Arribada l'època de fer els planters, a començaments de tardor i primavera, es sembren aquestes llavors, emprant safates d'alvèols de mides diferents, segons el cas, i un substrat universal autoritzat per a agricultura ecològica. Anys anteriors ho vam fer amb compost de pro-

EINES PER L'AGRICULTURA ECOLÒGICA FABRICADES EN ACER INOXIDABLE

		TALLANT: La seva funció principal és la de tallar males herbes d'entre les files dels cultius.
		REU: Serveix per donar una petita voltejada al terra com també per obrir i tapar solcs. Una altra funció és la de remontar solcs.
		SOLCADOR: Serveix per obrir petits caballons i per sembrar cultius com ara patates, boniatos, etc.
		CULTIVADOR: Estova el terreny i descrosta el terra per que quedi el suficientment esponjós. Es pot passar amb terrenys una mica pedregosos.
		CURRO ESTRELLAT: Eina que afina la terra per prepararla per la sembra de qualsevol cultiu. També trenca la crosta si es passa en el moment oportú.

EINES	PREU
AIXADA DE RODA	178 EUR.
TALLANT	24 EUR.
REU	28 EUR.
SOLCADOR	32 EUR.
CULTIVADOR	36 EUR.
CURRO ESTRELLAT	58 EUR.
FORCA	88 EUR.

IVA NO INCLOS

FORCA:
Profunditat de treball de 20cm
Pes de 5,100 Kg.

Ecoprac (Valls-Mir S.C.P)

C/ Mossèn Jacint Verdaguer s/n

E-25264 Vilanova de Bellpuig (Lleida)

CATALUNYA

Telf: 973324031 Fax:973 32 44 12 Mvi: 646 67 17 35

www.ecoprac.com

e.mail : ecoprac@ecoprac.com

ducció pròpia, però no aconseguíem que les arrels tinguessin les característiques i la qualitat desitjades, per la qual cosa, considerem una important millora tècnica l'ús d'un substrat comercial. Les safates es deixen sota la protecció d'un túnel de plàstic, tènuement ombrejat, i obert a cada cap, per tal que hi passi l'aire i evitar així problemes de fongs. Una mica de sulfat de ferro, escampat periòdicament, és protecció suficient contra els cargols i limacs.

Quan els planters han fet una cabellera d'arrels suficient i tenen una bona mida, es repiquen a contenidors adients per a la seva cria. Empram una barreja de terra vegetal —de bona qualitat i purgada, que una empresa d'excavacions de confiança ens subministra—, mesclada amb el compost que feim al viver, aprofitant les restes de podes i altres treballs als jardins. Aquestes plantes es passaran un temps a un lloc ombrejat, abans que puguin ésser considerades aptes per a la venda.

Per regar, sempre que podem empram aigua de pluja que arraplegam a les teulades d'unes naus comercials veïnes; quan aquesta s'acaba, empram aigua freàtica sense clorar.

Com podem veure, es tracta d'una producció variada i complexa, de moltes espècies i característiques variades, realitzada amb mètodes manuals i artesanals i que, en molts casos, és el primer intent de criar alguna espècie a un viver, per la qual cosa, l'observació i l'experimentació són constants.

Bellesa i sostenibilitat

Atès que la majoria del territori de la nostra illa és privat, es fa molt poca reforestació —potser, per sort, tampoc és necessària—, per la qual cosa, el gruix de la producció d'Es Viver es destina a la jardineria, tant pública com privada. Això ha donat lloc a una petita empresa de jardineria especialitzada en l'ús d'aquestes plantes, així com d'aplicació de tècniques d'agricultura ecològica al manteniment i construcció de jardins. Per a nosaltres, el disseny del jardí és molt important, ja que amb una bona planificació podem evitar

El túnel de plàstic, per a les safates de planter, lleugerament ombrejat A.G.

molts de problemes futurs, la resolució dels quals significa una passa endarrera en el grau de sostenibilitat d'aquell jardí. Un cas massa repetit són les podes irracionals i innecessàries dels arbres ornamentals, només pel fet de sembrar-los a un lloc de mides massa reduïdes per a aquella espècie. Sempre intentem plantar les espècies que s'adaptin millor a les característiques de l'entorn i a les funcions que

En molts casos, és el primer intent de criar alguna espècie a un viver

han de realitzar en aquell espai. Juntament a una bona preparació de la terra, aconseguim que els nostres jardins pràcticament no pateixin problemes sanitaris i que el consum d'aigua sigui mínim, pràcticament nul quan el jardí ja és madur.

Pel que fa a la gestió de les "males herbes", intentem que aquestes siguin les nostres aliades en comptes d'enemigues. Atès que la majoria d'espais ajardinats amb les nostres plantes són grups d'arbres i arbusts de mides variables, l'herba que creix de forma espontània entre aquests la segam de forma periòdica amb la desbrossadora, amb molta cura de no ferir la planta. D'aquesta forma, al cap de pocs mesos aconseguim esgotar la majoria d'herbes erectes i que, poc en poc, es formi una gespa natural de gramínies i trèvols de pocs centímetres d'alçada. Aquesta gespa natural actua com a encoixinat, afavorint la regulació tèrmica, l'absorció i la conservació de l'aigua, i reduint l'erosió i la transpiració. Durant l'estiu, pot estar seca, però continua complint la

seva funció. Una altra solució és cobrir el sòl amb tela anti-herbes, i graves de diferents colors i aconseguir uns efectes ornamentals ben interessants.

La fertilització de la terra amb compost, junt a la moderació amb el reg i la poda, ens ajuda a mantenir un estat sanitari òptim, per la qual cosa els tractaments fitosanitaris són una excepció a la nostra feina; en tot cas, si no ens queda altra opció, sempre utilitzam remeis naturals i artesanals o productes autoritzats per la normativa d'agricultura ecològica.

Una altra característica de la nostra empresa és la norma de no sembrar gespa ni fer instal·lacions de reg per aspersió, dues coses que solen anar lligades i que, en el cas de la nostra illa, van en contra de la tan anomenada sostenibilitat. La gespa verda tot l'any forma part del paisatge de llocs molt més plujosos i humits; en un clima mediterrani rigorós, una gespa verda a l'estiu significa un consum desorbitat d'aigua, totalment incompatible quan l'objectiu és la sostenibilitat. El mateix podem dir amb el reg per aspersió, poc eficient (oimés tenint en compte que en banyar-se les plantes, s'afavoreixen les malalties criptogàmiques); si no ens queda altra remei que regar un jardí, ho feim sempre amb sistemes de degoteig, molt més efectius i econòmics en aigua.

Totes aquestes experiències són divulgades mitjançant xerrades públiques i cursos, de vegades promoguts per les administracions locals i amb col·laboració amb els mitjans de comunicació. També s'han recollit i publicat en un quadern anomenat "Manual de jardineria sostenible i amb planta autòctona". □

Recentment, aquest projecte s'ha vist reconegut a nivell nacional, essent premiat pel XIIè Premi Ones Mediterrània, atorgat a Tarragona el passat mes de juny per la Fundació Ones Mediterrània.

En Martí Pons és el jardiner responsable d'Es Viver.